

Suomi ja ay-liikkeen määrittelemä vapaa sopimusyhteiskunta

Viime kuukausina on ollut mielenkiintoista seurata ay-liikkeen näkemyksiä ja kannanottoja siitä, miten suomalainen perinteinen sopimusyhteiskunta on ay-liikkeen mielestä vaarassa, jos Suomen hallituksen suunnitellemat lainsäädäntöuudistukset toteutuvat. Siis pakkolait, kuten ay-liike asian ilmaisee. Mielenkiintoista on ollut seurata myös sitä, miten ay-liike onnistuu vuodesta toiseen omassa mediapelissään ja kuinka varauksellisesti suurin osa suomalaisesta mediasta ottaa vastaan ay-liikkeen näkemykset. Syyllisiä ovat yleensä aina työnantajat, mutta tällä kertaa myös Suomen hallitus, joka on vaarantamassa suomalaista vapaata sopimusyhteiskuntaa. Vaikka Suomen talous on täysin retuperällä, niin muutoksia "saavutettuihin etuihin" ei kuitenkaan saa tehdä, ei ainakaan ilman ay-liikkeen hyväksyntää. Ei, vaikka Suomi velkaantuu lisää joka päivä miljoonilla euroilla.

Suomessa käydään neljän vuoden välein vapaat vaalit, eduskuntavaalit. Niissä eduskuntaan valitaan 200 kansanedustajaa, joiden yhtenä tehtävänä on erilaisten lakien säätäminen. Näyttää vahvasti kuitenkin siltä, että Suomen eduskunnalla on vapaa valta säätää erilaisia lakeja vain silloin, kun lait eivät koske työmarkkinoita. Työmarkkina-asioissa lopullinen päätäntävalta ja veto-oikeus on ay-liikkeellä. Julkisuudessa tätä kutsutaan kuitenkin positiivisemmin kolmikannaksi, kun työnantajapuolella ja Suomen hallituksella on näissä kolmikantaneuvotteluissa oikeus kertoa ay-liikkeelle omat näkemyksensä ja toiveensa mahdollisista muutostarpeista. Ja jos ay-liikkeen edustajat sattuvat olemaan "hövelillä päällä", niin jotain pieniä muutoksia on mahdollista saada aikaiseksi, kunhan vain ay-liikkeen valta-asemaan ei kajota. Työmarkkinoita koskevissa asioissa on siis aivan toiset, ay-liikkeen määrittelemät, pelisäännöt kuin muissa lainsäädäntöasioissa. Näitä pelisääntöjä Suomen hallituksen ja eduskunnan tulee kunnioittaa. Ja jos nämä tahot eivät ymmärrä noudattaa ay-liikkeen tahtotilaa, niin nämä laitetaan kyllä ymmärtämään. Näin kävi Suomen hallitukselle 1990-luvun alussa, kun silloinen hallitus pyrki saamaan aikaan muutoksia ja suuri vaara on, että niin käy myös nyt, vuonna 2015. Ei voi muuta todeta kuin, että erikoista demokratiaa harjoitetaan suomalaisessa vapaassa sopimusyhteiskunnassa.

Suomalaisessa vapaassa sopimusyhteiskunnassa työnantajat ja työntekijöitä edustavat liitot ovat vuosien saatossa neuvotelleet eri aloille satoja erilaisia työehtosopimuksia. Leipomoalan työntekijöitä koskeva työehtosopimus on yksi niistä. Leipomoalan työehtosopimuksessa on monia erilaisia tes-määräyksiä, jotka ovat tulleet työehtosopimukseen jo 1960-luvun alussa. Sadan prosentin yötyölisä on tullut työehtosopimukseen jo tsaarin vallan aikana kesällä 1917 eli ennen Suomen itsenäistymistä. Yhteiskunnallinen tilanne on vuosien saatossa muuttunut, mutta ay-liikkeelle tärkeät työehtosopimusmääräykset ovat pysyneet vuosikymmenestä toiseen muuttumattomina. Riippumatta siis siitä, miten ympärillä oleva elämä on muuttunut. Tähän on syynä "saavutettujen etujen, joista ei tingitä -mentaliteetti" ja suomalaisen "vapaan sopimusyhteiskunnan" pelisäännöt. Siis "vapaan sopimusyhteiskunnan", jossa työnantajapuoli erilaisilla lakoilla tai niiden uhilla pakotetaan hyväksymään "nykyiset/vallitsevat" työehtosopimusmääräykset myös työehtosopimuksia uudistettaessa.

Työnantajapuoli on siis ihan vapaasti -pakon uhalla – saatu ymmärtämään vuodesta toiseen, että työehtosopimusmääräyksiin on turha yrittää saada muutoksia.

Jos työnantajapuoli työehtosopimusneuvotteluissa kuitenkin edes yrittää saada aikaan muutoksia, niin mediasta saamme seurata, kuinka ay-liike paheksuu työnantajien toimintaa. Kuulemme kuinka ay-liike toteaa, että neuvottelut eivät edisty, kun työnantajapuoli ei suostu neuvottelemaan. Tällä neuvottelemattomuudella tarkoitetaan todellisuudessa kuitenkin sitä, että työnantajapuoli ei suostu luopumaan vaatimuksistaan. Siis vaatimuksista, joilla yritetään purkaa vuosikymmeniä siten neuvoteltuja "saavutettuja etuja". Ay-liikkeen on lopulta helppo luottaa vanhaan taktiikkaansa eli siihen, että "kyllä muutama lakkopäivä saa työnantajat tulemaan järkiinsä". Vuosikausien ajan työnantajapuoli on lopulta noudattanut pakon edessä "viisaampi väisty"-mentaliteettiä, kun se ei ole halunnut ottaa vastaan lakoista aiheutuvia miljoonatappioita. Mutta Suomen talouden tilanne ei tuolla asenteella ole parantunut, eikä parane, mutta ei se parane myöskään lakkojen myötä. Mutta

voihan aina ihmettää toivoa, kuten Kreikasakin aikoinaan varmaan toivottiin.

Parhailtaan työtuomioistuimessa on ratkaistavana erään leipomon työntekijöiden osa-aikaistamista koskeva riita-asia. Kyse on siitä, oliko työnantajalla oikeus taloudellisilla ja tuotannollisilla syillä muuttaa työntekijöiden työsuhte osa-aikaiseksi, vaikka leipomoiden työntekijöitä koskevassa työehtosopimuksessa on vuodelta 1966 asti oleva kirjaus, jonka mukaan "työnantaja ei voi kuitenkaan vaatia pisintä säännöllistä työaikaa tekeviä työntekijöitä siirtymään lyhennettyyn työaikaan". Työsopimuslain (7 luvun 11 §) mukaan työntekijän osa-aikaistaminen on kuitenkin mahdollista. Vuonna 2001 voimaan tulleen työsopimuslain kokonaisuudistuksen myötä työnantaja- ja työntekijäliitoilla ei ole oikeutta työehtosopimuksella sopia toisin tästä osa-aikaistamista koskevasta työsopimuslain ehdottamasta määräyksestä. Kyseessä on siis 50 vuotta vanha tes-määräys, joka edellä kerrotun johdosta on pysynyt vuosikymmenten ajan työehtosopimuksessa muuttumattomana. Määräyksen sisällöstä, tulkinnasta, pätevydestä ja sen suhteesta työsopimuslain osa-aikaistamista koskevaan määräykseen odotetaan nyt mielenkiinnolla työtuomioistuimen ratkaisua.

M. Väyrynen

Mika Väyrynen

